

Conferència “El català, llengua de 10 milions d’europeus”

París, 4 de febrer de 2010

EL CATALÀ, LA LLENGUA DE 10 MILIONS D’EUROPEUS

El català és la llengua habitual d’una comunitat de persones, formada per més de 10 milions de ciutadans europeus, parlada en quatre estats, i que ha arribat fins avui, com a llengua viva i activa en tots els àmbits d’ús, malgrat les adversitats que ha hagut de superar, històricament, en la majoria d’estats en el qual és parlat.

El català és la dotzena llengua europea més parlada, més que el suec o el danès, no cal dir que més que el finès, el maltès, el gaèlic, l’estonià, el letó, el lituà o l’eslovè, i quasi tant com el grec o el portuguès. Tanmateix, el català no gaudeix, encara, d’un estatus d’oficialitat plenament reconegut en tota l’arquitectura institucional de la Unió Europea.

CAL UNA REFLEXIÓ PER PART DE LES INSTITUCIONS EUROPEES PERQUÈ EL CATALÀ ADQUIREIXI PLENA OFICIALITAT

Cal, doncs, una reflexió rigorosa al respecte, per part de les institucions europees, sobre aquesta gran anomalia legal i la reacció positiva imprescindible perquè el català adquireixi el rang de plena oficialitat lingüística en el marc europeu. És aquest un dret al qual com a ciutadans europeus no podem renunciar i que com a representants institucionals dels territoris de llengua catalana tenim el deure de defensar.

Quan Europa parla de diversitat no es pot referir només a diversitat entre estats, sinó que cal que adopti el concepte de la diversitat profunda de les societats europees, de diversitat real, i un primer pas inajornable al respecte seria reconèixer oficialment realitats lingüístiques tant sòlides i clares com la del català, idioma usat diàriament per deu milions d’europeus.

I per tant, una llengua també amb un enorme potencial econòmic al darrere.

EL MULTILINGÜÍSME AFAVOREIX L’ECONOMIA. LES LLENGÜES SÓN UN BON NEGOCI.

Fa dos anys Leonard Orban, comissari europeu del Multilingüisme, deia que gairebé 100.000 petites i mitjanes empreses europees exportadores han perdut bones oportunitats de negoci a conseqüència de la manca de capacitats lingüístiques.

Això vol dir que l’11% de les PIMES europees no poden explotar les seves oportunitats comercials per no dominar les llengües dels nous mercats, fet que significa una pèrdua de negoci de trenta dos mil cinc-cents milions d’euros, 325.000 euros per empresa.

És evident que amb l’anglès no n’hi ha prou. Fins i tot a la Gran Bretanya s’han vist obligats a crear centres de suport al multilingüisme perquè la manca de capacitats

lingüístiques a les quals feia referència havien començat a afectar els balanços de les empreses.

Està clar doncs, que les llengües són un bon negoci, un factor clau de competitivitat empresarial.

La llengua juga un paper central en la nova economia globalitzada. La nova economia té dificultats per gestionar la nova centralitat de la llengua, ja que queda atrapada en contradiccions entre estandarització i flexibilitat, entre estalviar costos per la via de l'homogeneïtat o bé acostar-se a les predileccions dels destinataris dels productes per la via de la personalització i el servei a la diversitat, cosa que porta a la comprensió del valor que tenen les llengües per a les persones.

La llengua no és tan sols bàsica com a mitjà de producció i com a producte, sinó que, de fet i a diferència de les expectatives sobre les maneres com l'anglès estandaritzat pot estar assumint l'economia mundial de la parla, **la variabilitat lingüística i el multilingüisme han esdevingut vitals.**

Encara que sembli una contradicció, **uns dels distintius de la nova economia globalitzada són els índexs d'autenticitat. I la llengua és una manera de produir autenticitat**, encara que no n'és l'única, quan ens referim que és un lligam amb allò local, per tant la llengua pot ajudar a equilibrar l'autenticitat amb la mercantilització internacional o global.

De fet, el que és nou en la nova economia globalitzada no és tant la globalització mateixa (al capdavall, la gent, els productes i les idees són al món des de fa molt de temps), sinó més aviat les condicions econòmiques de la nova economia. Abans veníem el nostre treball físic; ara ens venem el nostre treball intel·lectual i comunicatiu com a habilitat i com a artefacte cultural al mateix temps.

Segurament **no trigarem gaire a veure un desenvolupament del paper dels professionals de la llengua**, treballadors amb una formació, certificació i avaluació que produirà un conjunt de professions relacionades: gestors lingüístics, potser.

El multilingüisme en tots els àmbits és una realitat avui i ho serà d'aquí a deu, vint o quaranta anys.

Altrament, **el món de les tecnologies avançades de la comunicació i en especial internet ja no és patrimoni únic de l'anglès.** Bon nombre de llengües estratègiques de les noves potències econòmiques com el xinès, l'àrab o l'indi tenen una forta presència a la xarxa, juntament amb moltes altres llengües com el català.

Queda clar, doncs, que el multilingüisme és també un valor afegit i una oportunitat per al desenvolupament en l'àmbit de les tecnologies de la informació i la comunicació i també en l'àmbit de les ciències i la investigació.

LA CULTURA CATALANA: UNA CULTURA SINGULAR I UNIVERSAL

El català és la llengua d'una cultura molt creativa, amb una tradició literària molt rica. Tenim com a valors afegits positius el talent de les escriptores i els escriptors i la potència d'una indústria editorial molt activa que publica prop de 10.000 títols l'any, com es va posar de manifest a la Fira del Llibre de Frankfurt 2007. Una capacitat

editorial de les més antigues d'Europa, ja que té els seus orígens l'any 1498 amb l'aparició de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat, encara existents.

La cultura catalana és la principal cultura sense estat del món. No hi ha cap altra cultura sense estat amb la projecció internacional, la producció cultural, científica i industrial i amb llengua pròpia com la catalana. Som, per tant, una cultura singular i universal, com deia el lema amb el qual ens vam presentar a la Fira del Llibre de Frankfurt 2007.

EL CATALÀ, LLENGUA D'ESCRITORS, DE PENSADORS, DE FILÒSOFS, DE CIENTÍFICS, DE MÚSICS I D'ARTISTES DE TALLA INTERNACIONAL

Aquesta característica, també, és un signe de modernitat i de dinamisme i té una especial projecció en la literatura. La llengua catalana és una llengua romànica amb més de mil anys d'història i una producció literària que neix, a l'època medieval, al costat de les altres literatures que s'expressen en les noves llengües que sorgeixen de la fragmentació del llatí. Filòsofs com Ramon Llull, que va escriure en diverses llengües i va viatjar per diversos països, pensadors com Bernat Metge i Francesc Eiximenis, poetes com Ausiàs March i novel·listes com Joanot Martorell situen el conreu literari de la llengua catalana en un primer pla europeu ja des d'un bon començament i ho fan des del talent i la creativitat més rabent fins els nostres dies amb autors com Albert Sánchez Piñol, Jaume Cabré, Isabel-Clara Simó o Maria Barbal, tot passant per autors com ara Josep Pla, Mercè Rodoreda, Carles Riba, Baltasar Porcel, Salvador Espriu i, entre els quals, evidentment, es troba una llarga llista d'autors i autores republicans que van trobar acolliment a Europa i Llatinoamèrica en l'exili posterior a la guerra civil.

La cultura catalana és prou coneguda al món, però sovint molts dels seus exponents no solen ser identificats com a catalans. Sense moure'ns dels darrers cent anys, pintors com Joan Miró, Salvador Dalí, Antoni Tàpies o Miquel Barceló, arquitectes com Antoni Gaudí, Josep Lluís Sert, Enric Miralles o Santiago Calatrava, músics com Pau Casals o Alícia de Larrocha, cantants lírics com Josep Carreras, Montserrat Caballé, Victòria dels Àngels, Jaume Aragall o Joan Pons, científics com Joan Oró, metges com Valentí Fuster, esportistes com Rafa Nadal, actors com Flotats o Sergi López, tenen ressò internacional però no se sap que seva llengua és la catalana.

La llengua catalana, avui, encara no gaudeix de plena oficialitat a les institucions europees, però en els darrers anys hem fet avenços significatius. És l'únic idioma oficial d'Andorra, té règim estatutari d'oficialitat a Catalunya, València i les Illes Balears i és utilitzat per a comunicacions públiques per institucions de Perpinyà i d'altres municipis del territori francès conegut com a Catalunya del Nord i pel de l'Alguer, a l'illa de Sardenya. I així mateix, a la Catalunya del Nord creix dia a dia l'ensenyament del català i en català a partir de la Bressola i altres entitats i institucions.

De fa quatre anys, la llengua catalana ha estat també reconeguda com a llengua de treball i de petició en alguns àmbits de les institucions europees, tot i no ser oficial de cap Estat membre. El Consell d'Afers Generals de la Unió Europea va prendre l'acord, el 13 de juny de 2005, de preveure la utilització oficial de la llengua catalana en comunicacions entre els ciutadans i les institucions i els òrgans de la Unió; en les intervencions orals en el Consell de Ministres i les altres institucions i òrgans; i en la publicació dels actes adoptats pel procediment de codecisió pel Parlament Europeu i el Consell.

De la mateixa manera, en l'acord que el 2004 van signar el govern d'Andorra i la Comunitat Europea consta el compromís mutu per emprendre accions per a la preservació, la valoració i la difusió de la llengua catalana.

Llengua vehicular de l'ensenyament obligatori i postobligatori als territoris on té consideració jurídica d'oficialitat, **fora del seu àmbit té una notable presència universitària: hi ha assignatures curriculars de llengua catalana, a més de les universitats pròpies, en 126 universitats d'arreu del món, en tots cinc continents.**

Tenim una llengua oberta al món i som la desena llengua en nombre de traduccions. Una llengua i una cultura preocupades i ocupades en la seva difusió internacional, amb la voluntat de compartir i dialogar amb totes les altres llengües i cultures, com ho demostra el projecte de Linguamón – Casa de les Llengües, present en aquesta Fira.

El català és una de les poques llengües que té traduïts tots els clàssics grecs i llatins, així com els grans noms de la filosofia, del pensament i la literatura universals. És una llengua amb una indústria editorial de primer nivell i de llarga tradició com he comentat, amb més de 10.000 títols l'any, circumstància que ens converteix en la vintena llengua que més edita del món, malgrat ser la número 84 en nombre de parlants, entre les més de 6.000 existents. El català ha estat, és i continuarà sent una llengua de cultura.

L'Institut Ramon Llull va prendre la iniciativa de donar al llarg de l'any 2008 la col·lecció Bernat Metge al complet a set universitats d'arreu del món, amb qui té un acord de col·laboració en el marc de la docència. Es tracta de la Universitat d'Stanford i de Chicago, als Estats Units d'Amèrica, la Universitat de Frankfurt, a Alemanya, la Universitat de la Sorbona – París IV, a França, la Universitat Frederic II a Itàlia, i al Regne Unit, la London School of Economics i la Queen Mary University.

La col·lecció Bernat Metge, consta de 361 obres dels clàssics grecs i llatins. Començà el 1922 per dotar la literatura catalana dels seus referents clàssics, que ho són també de tota la cultura del món occidental. Hi són presents títols de la història, la literatura i la filosofia gregues i llatines. Actualment, la col·lecció Bernat Metge ja és accessible a través d'internet, gràcies a l'acord amb Google al qual hem referiré tot seguit.

Hi ha també col·leccions literàries de gran abast per iniciativa de diverses editorials de les Millors Obres de La literatura Universal. I també una notable traducció d'obres científiques.

Ramon Llull, justament, va ser, fent-ho en català, el primer a utilitzar una llengua romànica per tractar temes científics, tècnics i filosòfics. Des dels orígens com a idioma diferenciat del llatí som parlants d'una llengua imbuïda en la modernitat.

EL CATALÀ, LENGUA ABOCADA A LES NOVES TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I DE LA COMUNICACIÓ

El català és, també, una llengua abocada a les noves tecnologies. Com a llengua d'una societat que pertany al primer món hem tingut l'oportunitat històrica de ser presents a internet i ho hem sabut aprofitar. **Els catalanoparlants hem trobat a internet un espai en el qual podem expressar-nos en la nostra llengua sense cap**

mena de limitació, difondre qualsevol aspecte de la nostra cultura, estudiar, comerciar, etc. El resultat ha estat, és i esperem que continuï sent espectacular.

A començaments de 2007 l'empresa Google va anunciar un acord amb cinc biblioteques de Catalunya per tal de digitalitzar i situar a la xarxa més de 30.000 títols de llibres escrits en llengua catalana, el segon acord d'aquest tipus que no afecta material bibliogràfic en anglès. **Així mateix, des del 2006 els usuaris d'internet poden registrar-se en el domini .cat, un domini genèric adreçat a la comunitat lingüística i cultural catalana que, segons dades del final del primer semestre de 2009, ja hi havia 36.710, en una tendència a créixer amb força i regularitat tot assolint, a més a més, renovacions superiors al 80%.**

El català és, així, l'única llengua que, com a tal, disposa d'un domini a internet. És, segurament, el resultat de ser una llengua d'alt ús a la xarxa però no ser oficial de cap gran estat amb domini propi. De fet, segons dades publicades el 2003, en aquells moments hi havia prop de 3 milions de pàgines web en llengua catalana, la qual cosa situava el català en el lloc 23è del rànquing d'internet. Aquesta posició millorava al 20è lloc si la mesura presa era el nombre de pàgines web en relació amb el nombre de parlants de la llengua. I tanmateix **el domini .cat se situa al capdavant dels dominis més segurs del món. Un informe de la reputada empresa d'antivirus i seguretat McAfee, publicat el desembre del 2009, situa el domini .cat en segon lloc entre els 280 dominis d'internet que hi ha al món pel que fa a la seguretat que representa navegar per pàgines .cat.** Només tres dominis genèrics, és a dir, que no pertanyen a estats, .cat, .gov, i .edu, es troben entre els 10 dominis amb la navegabilitat més segura del món. **És, per tant, un domini de confiança. El millor mitjà per a realitzar transaccions econòmiques per internet.**

Segons l'Associació d'Amics de la Viquipèdia, el mes de setembre de 2009 l'enciclopèdia gratuïta a internet Viquipèdia en català ja tenia 200.000 articles i ocupava el segon lloc en la classificació de qualitat, només superada per la versió anglesa. **L'enciclopèdia es nodreix de les aportacions dels internautes i des de fa mig any hi ha en marxa un projecte per millorar els 1.000 textos fonamentals.** El català, a més, és la quinzena llengua amb més articles en aquesta enciclopèdia totalment gratuïta que es pot consultar a internet

També l'octubre de 2009 va saber-se que **el català és la vuitena llengua amb més presència a la blogosfera**, un fet destacable i que fins i tot ens pot sorprendre tenint en compte el potencial dels blocs a tot el món.

La realitat és que sembla que la força de l'anomenada **catosfera**, els blocs amb contingut en català, és molt intensa. I això és una bona notícia que insta a l'optimisme. En els darrers anys, des de la pròpia administració catalana s'han realitzat fortes campanyes per millorar la presència del català en general, tant a la xarxa com al paper en forma de publicacions periòdiques, estudis, etc.

Google ha digitalitzat ja uns deu milions de llibres arreu del món i el català és la catorzena llengua més utilitzada en les cerques a Google Books.

La presència a internet de la nostra llengua és molt superior al seu pes demogràfic, així com el grau d'activisme en totes les matèries de la nostra comunitat de blockaires, la nostra societat civil i les nostres empreses.

LA LLENGUA COM A FACTOR D'IDENTITAT CULTURAL COL·LECTIVA I COM A EINA DE COHESIÓ SOCIAL

Concebem la llengua també com un factor d'identitat cultural col·lectiva i com a eina de cohesió social. Entenem que el català ha de ser la llengua nacional, l'espai comú de trobada per a tothom, al marge de la llengua privada d'ús personal que cadascú tingui. Som una comunitat lingüística viva i creixent, nodrida també de noves incorporacions de parlants, fruit dels canvis demogràfics, provinents sovint d'altres contextos culturals i lingüístics. Alhora, desitgem que la comunitat internacional valori la importància del nombre de parlants de català i incorpori aquesta llengua en les estratègies de multilingüisme en l'àmbit del consum, com ja fan tantes universitats d'arreu del món, en l'acadèmic. Així mateix, el nombre notable de turistes catalanoparlants en els circuits convencionals, hauria de ser tingut en compte en l'atenció lingüística regular en les ofertes de viatge, guies, museus i indrets d'interès general, al costat d'altres llengües, sovint amb un nombre menor de parlants.

Al nostre país, com arreu d'Europa, la cohesió social és una prioritat. Reforçar-la vol dir millorar el benestar i la qualitat de vida de tota la ciutadania. Però amb això sol ja no n'hi ha prou. **Com afirma Jacques Attali, antic assessor del president Mitterrand, la cohesió social d'una comunitat també passa per reforçar la llengua nacional com a llengua comuna.**

El procés globalitzador, al costat de factors positius, inclou també reptes i problemes nous: la deslocalització de la indústria tradicional, el pes creixent d'un sector terciari diversificat i en reconversió constant, l'accés desigual dels diferents grups socials a la formació, al coneixement i a les noves tecnologies de la informació, l'arribada d'una immigració massiva de procedències geogràfiques, culturals i religioses molt variades, etc.

Sense una intervenció decidida dels poders públics, la combinació espontània d'aquests factors podria provocar el sorgiment de noves formes de pobresa i marginació social i, potser, la generació de tensions i conflictes en els quals es barregessin, perillosament, les fractures econòmiques i socials amb les creences i els prejudicis culturals i religiosos. En aquest cas, es posaria en risc la convivència democràtica i es dificultaria l'avenç cultural, econòmic i polític de la nostra societat. La prevenció d'aquests perills s'efectua amb polítiques eficaces de benestar i cohesió social. Però tampoc no n'hi ha prou amb mesures exclusivament socioeconòmiques, com s'ha vist a Holanda i a les barriades urbanes de grans ciutats franceses.

Més enllà de bons serveis socials, cal fomentar valors i signes d'identificació que siguin compartits pel conjunt de la comunitat. Em refereixo a la llengua nacional, la cultura popular i tradicional, els valors comuns com ara el civisme, la solidaritat i, sobretot, els valors de ciutadania.

Catalunya, que rep el doble d'immigració que la mitjana d'Espanya, necessita més que mai factors de cohesió social i és evident que els elements simbòlics hi contribueixen. Aquests fan una doble funció: una d'externa, com a identificadors d'una comunitat nacional. I una altra d'interna, com a cohesionadors de la societat entorn d'un projecte de vida en comú i uns valors compartits. Per això no podem cometre la frivolitat de renunciar-hi. Una societat ben travada, sòlida, articulada amb força en el seu interior, amb una personalitat identificable amb naturalitat, està molt més ben situada per progressar, adaptar-se als canvis i superar tota mena de reptes, que no pas una societat nacional feble i amb problemes crònics d'autoestima i poca confiança nacional en les seves possibilitats.

A la llengua li ha tocat ser més que una llengua, molt més, massa més. Hem traspassat a l'idioma una responsabilitat excessiva que no li corresponia totalment: salvar la nació. I la llengua tota sola no pot salvar el país. Si de cas és el país el que haurà de salvar la llengua, si així ho vol. I el país som les persones que hi vivim. I, fins ara, tots plegats, polítics i empresaris, periodistes i artistes, professionals liberals i funcionaris, botiguers i estudiants, a l'església o a la lògia, al gimnàs o al supermercat, al jutjat o a la botiga d'electrodomèstics, a l'agència de viatges o a la informació telefònica, **tots hem contribuït, amb la nostra actitud quotidiana, individual, a mantenir el català com a llengua de tot un poble.**

El català ha passat per moments difícils i no només durant el franquisme, sinó que també en democràcia. La nova immigració ha transformat la situació de la parella català-espanyol en una situació de relació múltiple de llengües i cultures diverses que aboquen a una oportunitat de conservació de la diversitat que hagués estat molt complicada només amb la situació binària anterior.

Trenta anys després de l'inici de recuperació de l'oficialitat del català és força clar que el futur de la llengua **només** depèn dels catalanoparlants, d'allò que vulguem que sigui en el futur, tant els catalanoparlants de tota la vida com aquells que ja se n'han incorporat a l'ús i han decidit compartir-ne amb nosaltres el destí.

En aquest punt vull recordar que fa unes setmanes, el mes de desembre passat, la Generalitat de Catalunya va atorgar el Premi Pompeu Fabra d'incorporació a la comunitat lingüística catalana a en Giovanni Castro. Giovanni Castro és colombià però viu a Catalunya des de fa 10 anys. El seu nom va sortir als mitjans de comunicació darrerament perquè va guanyar el rècord de permanència en un dels programes més populars de TV3, *Bocamoll*, i un premi de més de 20.000 euros. La particularitat és que *Bocamoll* és un programa concurs que juga amb la llengua i la cultura catalana amb una finalitat amena, lúdica i divertida, però rigorosa. Premi que el 2008 va recaure en el català d'origen congolès, Saoka Kingolo. I el premi més ben dotat de la nostra literatura va recaure en l'escriptora catalana Najat Elachami, nascuda al Marroc, amb la novel·la *L'últim patriarca*.

No hi ha nació catalana sense llengua i cultura catalanes, però aquestes soles no són la nació catalana. Per això diem que **Catalunya no ha de ser, només, la pàtria de la llengua catalana, sinó també de la igualtat d'oportunitats i la qualitat de vida material, democràtica i cultural. Volem que aquesta qualitat formi part, també, de la nostra identitat com a poble i que així sigui reconegut dins i fora del país**, com succeeix amb els pobles escandinaus, on al costat de la llengua i cultura nacionals tenen alhora un sistema nacional de benestar que els identifica i distingeix entre els altres països i que s'associa de manera natural a la seva identitat.

BON NOMBRE DE PROJECTES PER PART DE LES INSTITUCIONS CATALANES EN ESTIMULAR L'ÚS DE LA LLENGUA I AFAVORIR EL MULTILINGÜISME

Durant aquests darrers anys la Generalitat de Catalunya ha desplegat directament bon nombre de projectes però també, de comú acord amb altres institucions del domini lingüístic ho fem a través de l'Institut Ramon Llull, de la Fundació Llull i de Linguamon – Casa de les Llengües. Bona part d'aquests projectes i activitats seràn exposats al món aquests dies en aquesta fira internacional de les llengües on el català ha merescut la consideració de ser la llengua convidada.

Per tot el que he exposat al llarg de la meva intervenció, és molt important per a la llengua catalana ser la convidada d'honor de l'Expolangues 2010 on realitzarem un programa d'activitats ampli i divers que a més a més de presentar totes les iniciatives i recursos per a l'ensenyament del català i en català, amb una presentació especial del curs d'autoaprenentatge del català en línia parla.CAT i del portal INTERCAT.CAT, té present també l'organització de trobades d'estudiants i la dedicació d'espais a entitats i institucions com ara el centre públic de terminologia TERM CAT, el domini puntCAT, Linguamón – Casa de les Llengües i l'Associació de la Premsa Periòdica en Català, sense deixar de banda bon nombre d'activitats culturals i fins i tot un taller gastronòmic.

CONCLUSIÓ

Hem presentat, doncs, una llengua amb una presència i un potencial enorme en tots els àmbits, un potencial que ha de ser també més ben aprofitat i potenciat per les autoritats franceses, per l'Estat Francès, la presència de la llengua Catalana a Expolangues és un gran primer pas, un magnífic primer pas, esperem que en segueixin d'altres, perquè el català és també una llengua de França.

El català, doncs, com a expressió de modernitat, lligada a les oportunitats del futur i vinculada alhora a una riquíssima tradició cultural de segles que ja és patrimoni de la humanitat sencera, el català com a llengua d'integració i cohesió social, el català com a llengua de les noves tecnologies, i el català com a llengua a compartir, aquest és el patrimoni que Expolangues ens permetrà mostrar de nou al món sencer.

Josep-Lluís Carod-Rovira
Vicepresident del Govern de la Generalitat de Catalunya

París, febrer de 2010